

ВСЕСВІТ

№ 617

~~ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА~~

1929. 209

1929

З М І С Т

Оповідання.

Совина мудрість **Ол. Корж**

Нариси:

Нове село **М. Наддністрянний**

„Іскра“ **С. Брз.**

Скульптор-пічник **Г. Рогозівський**

Дервіза **А. Кадое**

На Поліссі **П. Жол**

„Рейки Гудуть“ . **В. Ів.**

Лікарня серед
бору **І. Святун**

Руська порцеляна **К. Б.**

**На обкладинці—білоруська
селянка (за фотографією Ратау)**

№ 2
13-го січня
1929 року**ВСЕСВІТ**ХАРКІВ,
вулиця Карла
Лібкнехта № 11

Фундатор В. БЛАКИТНИЙ

МАРКО СЕРГІЙОВИЧ ВАСИЛЕНКО

Фота „Черв. Світлопис“

Товариш Василенко народився в 1895 році в селі Виполозіві Остерського повіту на Чернігівщині, в сім'ї селянина—бідняка, рибалки. До 1915 року, коли його було покликано на військову службу, тов. Василенко живе на селі, де крім рибальства з батьком працював як тесляр та по найму на сезонних роботах. З 1915 до 1917 р. служив у Чорноморській Флоті, як рядовий матрос, де набув мінної кваліфікації. Підчас революції т. Василенко брав найактивнішу участь в організації Чорноморського матроського комітету. В 1918 році, після розгрому чорноморської флоти німецькими окупантами, повернувся на село, де його за революційну роботу переслідували петлюрівці, гетьманці. Державна варта заарештувала його тоді. Після ліквідації гетьманщини в 1919 р. на першому повітовому з'їзді рад Остерщини його було обрано на члена Повітвиконкому і призначено на голову ЧК. З цього ж часу починається його активна партійна робота. В серпні 1919 р. коли наступав Денікін, т. Василенко за дорученням партії організував партизанські

загони на території Остерщини. Ці загони весь час допомагали Червоній армії в її боротьбі з білогвардійцями. Коли Остерщину звільнено від білих, т. Василенка призначено на голову Ревкому, а потім його обрано на голову повітового виконкому.

Далі т. Василенко працює як голова Борзенського повітревкому та виконкому, Ніжинського окрвиконкому, а потім як заступник голови Чернігівського Губвиконкому.

За його бажанням партія відрядила т. Василенка на повторні курси при ЦК. Після навчання працював як відповідальний інструктор ЦК партії, а потім його обрали на голову Бердичівського окрвиконкому. Останні часи т. Василенко був секретарем Білоцерківського окружного КП(б)У.

Починаючи з 1920 р. т. Василенка обирають на члена ВУЦВК.

Нині т. Василенка обрано на відповідальну роботу Секретаря ВУЦВК.

Світла мудрість

Оповідання Ол. Коржа

... Голі дерева під вікном заворушили зненацька вітами, стрепенулись. Самітний запавутинений лист на груші найшов за краще відірватись, упасти до долу; горобці, забуваючись під стріху, продеренчали дзвінко, металово, дрібно. Десь жалібно пискнула синиця.

Це з вечора.

А вночі була грізна буря. Спочатку зашкаротило щось попід вікнами, потім обігло навколо хати, метнуло на горіще і через мить застукало в коміні. І потім розбурхало старий ліс.

Був грудень на збігові. Снігу ще не бачила земля і в природі панувала осінь. І ось у цю ніч ішла зима. Йшла хутко зацінена з шумом, штурмуючи. Колись вона приходила тиха, лагідна і сніг безшумно лягав на землю, лягав несміливо, повагом. Тепер було не те: треба зимі поспішати і сипати скрізь, сипати.

Тарапата прокинувся опівночі. Його розбудила буря і він вже не міг заснути. Він був би нещасним, коли б проспав усю ніч не чув тієї дивної музики бурі, що так її любить серце. Хтось там умирав би, слухаючи геніальні творіння Бетховена, — Тарапата ж вмирав би тільки слухаючи пісню бурі. Кожний раз, коли буря, Тарапата забуває про все й віддається солодким думам. Він пригадує тоді своє минуле життя. Радість і горе — і як барвисто та ясно все постає перед ним. І здається, що то вона, буря, збирає розгублені дні й чередою прогонить до нього, мовляв: подивись, а потім і знову їх розвіє, заносить у далекі нетри...

В цю ніч Тарапата знав, що там за вікном йде зима й вима грізна, справжня, що може в одну ніч позамитати всі дороги, понавалювати в полях високі кучугури снігу, немов би споруджуючи мавзолей над тим буйним цвітінням, що віджило, вмерло. На ранок, залишивши ліжку й повідчинявши віконниці, він побачив дійсно те, що й сподівався бачити на ранок: снігу випало товсто-рясно. В кімнаті розлилося раптом специфічне світло від снігу. Буря все ще шуміла, але значно тише, ніж ніччю. З кожною хвилиною вона ставала все глухішою й глухішою. «Славна пороша» — думав Тарапата, дивлячись у вікно, де було видко вкриті снігом польові простори й недалекий ліс.

Тарапата займався мисливством. Проте, його мисливство було якесь своєрідне. Він не бивав нічого того, що не живилося кров'ю другого. Зайці випорхували спід його ніг і лишалися живими. Він ходив полювати лишень за для того, щоб ходити.

А як що й полював, то це на лисицю, вовка, чи на хижих птахів. Так йому за свій вік пощастило убити декількох лисець і одного старого, беззубого вовка, — в нього він загнав дванадцять зарядів. Блукуючи в лісі, чи в полі, Тарапата мав з того не аби яку насолоду: він скидав з себе увесь душевний гніт, почував себе як найкраще і зайці радувались такому мисливцеві.

В цей день Тарапата, хоч і не відчував на собі душевного гніту, але все ж таки думав поблукати: як нехтувати першою порошею. З завзятістю справжнього мисливця він почав готувати набої, з радістю поглядаючи в вікно.

Буря давно вже вщухла. Тарапата з рушницею виходив з двору.

... Ну й розсердить, буває, стерво... От хоча б і сьогодні: тільки но ми розбрелися, і я попростав поважний ярок, — як він спід замета, майже спід ніг, — та в кущі... Я — бац. Другий раз — бац. — І от не вколюшав, утік...

— Утік?..

— Утік капосний... Ну, брешеш, думаю: підстрелив я тебе, та не подав знаку, піджду... Іду не поспішаючи по сліду і на ходу набиваю рушницю.

Чого мені поспішати, думаю, все одно він далі не втече, як до тієї копиці хмизу, що на Дальгуччиній поляні... І справді: слід туди. Підхожу, дивлюся, аж гульк — кучофей мій хвостом замелькав від копиці. Куу-ди, кажу, — бацнув, другий раз бацнув: та підскочив...

— Здорово!..

— То ж чотири заряди на стерво витратив...

Група мисливців селян з трьох чоловік повертала з полювання до дому. Мисливці не поспішаючи йшли переліском і вели поміж себе розмову, темою якої була тільки-но закінчений мисливський день. У двох мисливців за спиною висіло по зайцю. В третього — їх було два. Біди звірятка до неможливості були покалічені, поміняті, їхня кров таярясно стікала на сніг, відмічала сліди мисливців.

Вечоріло...

Мисливець, що розповідав історію про капосного зайця на кого довелось витратити чотири набої, — був одним з найстаріших і перших мисливців села. Він як раз сьогодні й був власником двох зайців. Цьому мисливцеві вже років під сімдесят. З дитячою посмішкою, з захватом він розповідав соковито про свої мисливські поразки. Були випадки, коли він у день убивав аж шість зайців. Правда, були й такі, коли він

ДО VIII КОНГРЕСУ АРГЕНТИНСЬКОЇ КОМПАРТІ

Делегати: т.г. Ферман Війякорта, Раймонд Орейяна, Павло Енрікех, Хуан Хойес, Альфред Техо. Конгрес ухвалив загострити увагу взагалі на боротьбі проти імперіялізму, зокрема — поширити антиімперіялістичну пропаганду

не вбивав ні одного, але про це він не мав звички говорити. Цей саме мисливець колись на засідах убив вовка й урочисто на мотузку приволок його до села. Що ж вийшло опісля, коли цей вовк візми та й стань собакою сусіди... Опріч того, що цей „вовк“ поїв жарених галок, бідному мисливцеві за нього довелось набрати сусідові пляшку „мирової“.

Останні двоє мисливців нічим особливими не відзначались. Вони були далеко молодшими від першого і не могли похвалитись мисливською штукою. А тому мало говорили і здебільшого слухали уважно свого старого товариша.

— Я б сьогодні угателів би штуки чотири,—пишаючись говорив старий мисливець,—та грех виніс дохтура... Всіх зайців порозганяв: ходить, чудило, у пні стріляє...

Під „дохтуром“ старий мисливець розумів Тарапату: він носив окуляри—звідсіля і прозвали його селяне дохтуром (бо кому ж бути на селі в окулярах, як не докторові, або не вчителіві...). Молодші мисливці похитали непохвально головами і підтримали слова старого товариша, що Тарапата дійсно—чудило.

Вийшовши з переліска, мисливці побачили в полі чорну постать людини. Ця людина наче над чимось порачась. Надійшовши ближче, мисливцям не трудно було пізнати в чорній постаті Тарапату, що певне на них очікує. Біля ніг Тарапати респросторивши мертве крило лежав убитий рябець.

— А, адрастуйте, приятель,—мисливці дружно привіталися з Тарапатою за руку.—Що, рябчишку підстьобнули?

— Да, рябчишку...
— І то діло...— зауважив старий мисливець і посміхнувся до своїх молодших друзів.

Закинувши за плечі свою крилату офіру, Тарапата пішов укупі з компанією. До села лишалося з версту. Тарапаті ж треба йти на другий кінець села—путь на добрих чотири версти. Всі мисливці почували втому і чималий апетит. Тому порішили зайти відпочити в крайню хату, до близького родича одного з мисливців. Ця компанія часто-густо заходила сюди з полювання і за чаркою проводила час до півночі. На цей раз Тарапата зайшов також.

Радо зустрів родич мисливця гостей. Повилазили діти й почали розглядати зайчиків, рябця. Рябцем зацікавилась і сама господарка. Вона брала його руками, обмацувала, зважувала, потім розповідала гостям про те, як вона нещодавно під клунею відігнала від курки такого самого рябця. Курка була ще жива, але здохла, бо їй було виїдено майже півбока. „Може це він—додала господарка і з словами „У, хижака!“ вдарила рябця по дзьобові.

Відпочивши трохи і віддавши певну данину загальній розмові, Тарапата зібрався йти до дому.

— На даремне це ви, Сергію Степановичу, тікаєте,—заговорив був до Тарапати старий мисливець,—а то б ми того... по случаю першого сніжку. Але Тарапата, не слухаючи, сказав „до побачення“ і відчинив двері.

Смеркалося. Тарапата йшов вулицею, потім завернув у забуті старі ворота і мимо напівзруйнованої хати-пустки пішов навпростець через леваду, куражучи снігом приметний, похилій сухий бур'ян.

На ніч знову збиралась буря.

Так само дерева починали ворухити вітами і від них відривалися запавутинені листочки; так само бур'ян свистів боляносумно і горобці деленьчали металево, дрібно; саме десь жалібно пискала синиця.

... Ті ж тров мисливців, і хазяїн, і хазяйка будуть сидіти до півночі за чаркою, і старий мисливець так само соковито буде розповідати про свої мисливські дні, і його оповідання будуть повні ріжних пригод. І молодші товариші все так само змилено будуть його слухати, всмоктуватимуть у себе всі принади мисливства і все більше й більше стануть ним захоплені.

А потім всі почнуть у солий раз говорити про те, який чудний і який пришелепуватий цей чоловік—Тарапата.

Тарапата—мисливець, „дохтор“, чудило, але він—і поет, і філософ і просто сільський обиватель—чорнозем.

Тарапаті близько 30 років. Його батько хоч і був злиднями підбитим селянином, мугирем зашкарублим, але все ж не міг не бачити користі з учення, а саме: вчепій людині не в помір легше живеться, ніж темній. То ж віддав свого Сергія змалку до школи. Декламував тут молодий Тарапата „Нива моя, нива, нива золотая“, або „Румяной зарею покryлся восток...“—любив він ці вірші.

Закінчив Тарапата з похвальним листком сільську початкову школу. „Буде толк з хлопця“—думав батько і відвіз Сергія до містечка за 12 верстов: вища початкова школа була там. Звідси Тарапата подався до сільсько-господарської, бо мав велику прихильність до агрономії. Однак Тарапата не вийшов у люде.

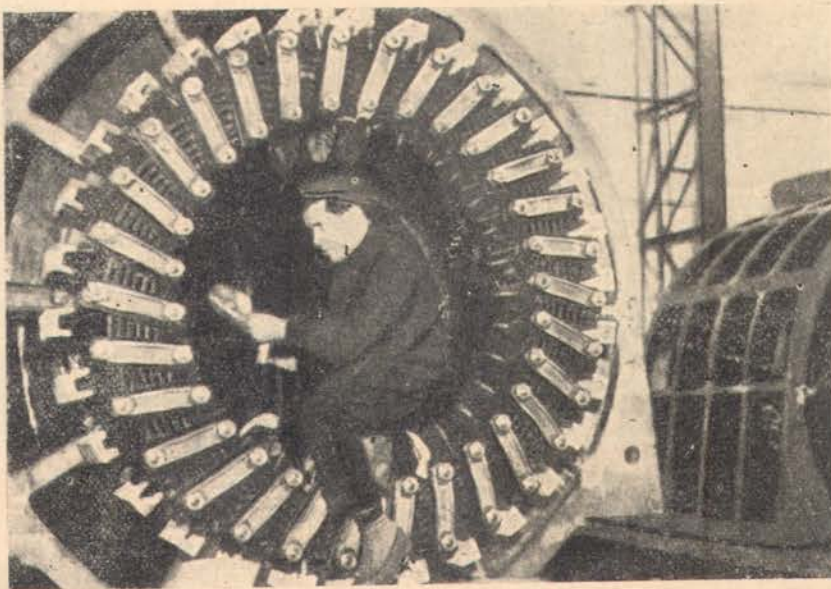
Воно все, здається, було б гаразд і Тарапата давно був би агрономом! Але в школі був один рудий, увесь в уграх, далекий від ідеальної вроди, співучень. Цього співученя Тарапата не міг без огиди бачити і смертельно тяжився ним. І прізвище цей співучень мав якесь в'явортне: Кендюра. Його присутність убивала в Тарапатинім серці зародки всього прекрасного. Тарапата та пробував не думати про Кендюру, не помічати його, але з цього нічого не виходило: школа з пансіоном і Кендюра завжди всюди був на очах Кінцею кінцем цей Кендюра своєю присутністю вижив бідного Тарапату зі школи. Тарапата подав заяву про вихід. Коли завідатель запитав Тарапату, які причини спонукають його покинути школу, він сказав просто: „Душить Кендюра“.

Від'їжджаючи до дому, Тарапата відчував на серці смуток і хотілось росплакатись. В цій школі він пробув рівно рік і йому не легко було розлучитися з тим, з чим він порядно зжився душею. Школа була серед глухого степу, на просторі. Зимом навчання, а літом практична праця на полі. По черзі учителя доводилося пасти худобу—волів, корів, свиней, що були власністю школи. Як хороше було за худобою читати! „Цигане“ Пушкіна чи щось інше в такому дусі. Школі належало 350 д. земля—всю цю землю обробляли учні. Але, порішивши, що все покінчено—зажурений пішов степом до дальнього вокзалу.

Було під осінь. Листовень молодого парку, насадженого учнями школи, помітно починала жовтіти. Тарапата минав цей парк. За серце брав жаль. День був такий погожий, соняшний. Якась пташка декілька раз з жалібним писком пролітала повз Тарапату, немов би йому щось говорючи. Степ. Ніде нікого. Далеко маячили телеграфні стовпи залізниці. Придорожні косарики ще ясно цвіли тут і там плямами ультрамарину. Повівав вітерець. Лазили жуки по дорозі й перекидалися лапками вгору. Десь далеко торохтів фургон.

Надвечір Тарапата дістався вокзалу. Тут він зустрівся із знайомим манахом. Він також назавжди покидав „братів“ і віддалявся в невідомі далі. Поїзд з торохтінням підійшов до вокзалу, зупинився і забрав пасажирів, що ними й були тільки манах та Тарапата. Хвилинка стоянки, свисток—і станція уже лишилась позаду. Проминувши станційні будівлі, посадку, поїзд з ритмічним гурткотом полетів по степових просторах. З ви, сокого насипу скрізь розляглись знайомі Тарапаті місця. Високий, білий трьохповерховий будинок школи був облитий золотом вечірнього сонця. Вузькою стрічкою виблискувала срібляста невеличка річка, що відділяла лани спасового скиту від ланів школи. І манах і Тарапата, кожний думаючи про своє, дивились туди, де лишались їхні дні, і серця обгортав смуток. Все далі й далі віддалялись і білий будинок, облитий сонцем і посольком в вітряком і блискуча річка і молодий пожевклий парк. Ось поїзд зробив заворот і все зникло з очей, наче куди

ЕЛЕКТРИФІКАЦІЯ СРСР

Завод „Електросила“ в Ленінграді закінчує будувати міцного генератора (10.000 кіловат), призначеного для Дніпропетровської гідроелектростанції

провалялось. Повернувшись до дому, Тарапата засумував. Що він мусив тепер робити? Які відкриються йому горизонти? Він жажнувся майбутнього і зрозумів, яку він зробив прикру помилку, покинувши школу. Він вже не вірить собі, що тут мав якийсь вплив Кендіора. Він став відшукувати справжніх причин, від яких залежав його вихід зі школи, але не міг віднайти. Просто, ладана сила опанувала його кволою волею і наштовхнула на такий необміркований, безглуздий вчинок.

Підоспіла революція і розвіяла чорні думи Тарапати. Революцію Тарапата зустрів 18-літнім юнаком, — йому дуже приємно було її зустрічати. Найшлася робота Тарапаті. Та робота, що нею були захоплені тисячі обездоленних людей, що захищали свої права. Був Тарапата в армії, гасив в кінці в кінці по степах за ворогом. А коли вже непотрібно стало гасати, Тарапата знову повернувся у своє рідне село і знову засумував.

Посумувавши трохи, він ринув, що нічого не висумів і став відшукувати ціль життя. Що робити? Чи не поїхати до міста та взятися за перервану науку? Подумав і зробив це негайно.

Вступив Тарапата до одного Вишу і цілковито віддався науці. Але ж може відгравати не аби яку роллю в житті людини й така річ, скажемо, як тумба. Ця тумба була чугунна і посідала місце біля під'їзду Вишу. На ній Тарапата часто сидів у вільні в'д лекцій хвилини і займався тим, що спостерігав перехожих. Його сіра старенька шинеля, що залишилась від фронтних днів, заливаючись коліром з бруком, робила свого посідача непомітним сірим горобчиком.

Сидючи на чугунній тумбі біля під'їзду Вишу, Тарапата почав викладати про себе свої міркування щодо науки. Перш за все він відчував, що став непомітно дармоїдом. Він одержує стипендію... Хе: наука!.. Робіть там друзі мої на землі, копайтеся в ґної, а ми будемо займатись науками... Будем вовтузитися в різних теоріях та філософіях, так. О, чорнозем! Ти тисячу раз обурюєтесь своїми ученими синами...

І тумба біля під'їзду Вишу раптом осиротіла. Тарапата заповів батьківські дві дитини землі. Збудував собі під л'сом хатку, обзавівся невеличкою, з художньої літератури, бібліотекою, придбав рушницю і став собі жити смердом, мисливцем, поетом-філософом, анакоретом.

Далекий від всякої суєти. ... Полями, чорноземом і сяди й туди — у день, у ночі йшли хуртовини, сніги, йшла мла, туманились густо далі, кудись пропадало небо і регіт білий, широкий — полями скрізь котився собі, котився: го-го-го-у-у-гій...

Тарапата любив зиму. Прекрасну буйну польову зиму. Але чому ж бо йому її й не любити?! Він весну, літо й осінь віддав чорноземній праці, надбав собі хліба, картоплі, гороху, наквасив капусту, насолів огірків, так чи вже ж він не мав права тепер відпочити і милуватись снігами, метілями.

Блукає Тарапата по лісах і полях з рушницею, філософствує, п'є усім серцем світ.

... З рябця Тарапата робив маняк. Так у нього в кімнаті були маняки лисиць, вовка, сови й сойки. Кожне з них мало своє призначене місце; лисиця один куток, вовк — другий; сова і сойка сиділи на дубових гілках, прибитих до стіни. Рябцеві Тарапата в дв'в місце на етажерці з книгами.

Живе Тарапата з маняками і веде з ними німу розмову. Інколи він лежить на ліжкові, його очі по годині покояються то на тому, то на іншому манякові. І здається тоді Тарапаті, що всі вони з німою докорою дивляться на нього, і ніби говорять...

Ось рябець:
— Ну й убив ти мене... радуйся... пожалів падини... — і зітхав:

— О, скільки лишилось висот ще не злітаних, кругів недокружених...

Тарапата тоді, захищаючи св'й злочин, мислено говорив:

— Коли б не живився ти кров'ю... я не люблю хижаків...

Але рябець тут зауважував:

— Кров'ю... А скільки ти за літо переїв курчат... Забув... І ти хижак... Коли б я міг ши-

пати траву як гусак, я б ніколи не робив би того, що для тебе здається злочинним... Я полетів би звідділь. Я б ніколи не зачепив тії падини, що її селянин відволік у яроч... Я залишив би її тобі... Ех, Тарапата. — І знову зітхав: о мої висоти незлітани, круги недокружені, спіралі надхмарні...

Вовк говорив:

— Ти не пожалів мене старого, підтопаного, беззубого... Не дав мені вмерти вовчою годою смертю... Ти ледве-ледве стулив з моєї шкури маняк... Ну й дивись, який я ростерзаний карий красунь... Я ледве волочив за собою хвіст... У-у-у — коли б я мав оце голос, як б жалібно завив у твоїй кімнаті... ти б зажалівся тоді наді мною, чоловіче...

— Я молода... — жалілась лисиця, — я ще ні разу не кохала... Я тільки починала жити, яке дзвінке було моє дзвукотіння в л'сі... Ти розумієш: я починала жити. То була моя перша зима, коли ти мене підстрелив. Я була ще нерозумною, невміло бігала по заметах і глибого грузла в сніг. Але я розуміла, що я — лисиця, що навколо мене л'с, що я молода, що мене якоїсь місячної ночі хутко полюбить самець — я почну родити, — але ти став на моїм шляху, увірвав життя, — о, лютий, лютий...

Сойка, схиливши голову до гілки, здавалось тужила за тим, що не встигла гаразд завчити усіх колін соловйової пісні, і думала, за що її вбили. „Дійсно, що я зробила?“ — здавалось запитувала вона себе, — „цей чоловік побачив, як я одного разу спід стріли в горобцевого гнізда украла яйце і його випала... ех...“

Тарапата воїстину був переможеним, почував себе винуватим злочинцем, і він мислено говорив до своїх жертв: „простіть“, уставав з л'жка, брав люльку й починав палити. І йому здавалось, що тільки одна сова була байдужою до всього. Уткнувши голову в тулуб, вона непомітно сиділа на своїй дубовій гілці і мудро мовчала.

Що сову Тарапата убив однієї осені, нічю на димарі своєї хати. Вона що ночі прилітала з л'су і кукукала так сумно, що Тарапаті робилося моторошно. Одного разу, зачувши її крик, він взяв рушницю і вийшов тихо з хати. Ніч була місячна, шелестіло пожовкле листя на груші. Тарапата рачки, попід тинню підкрався до груші і став за її стовбурем. Гучний постріл сполохнув ніч і л'с обзавався луною... Тарапата був певний, що вбив і обійшов навколо хати. Однак, він сови не помітив долі. На рано Тарапата дістав її з даху: вона не скотилась і лежала біля димаря.

... Йшли дні, йшла зима. За вікном білів сніг, в долині сіріло село. Інколи вечорами з села було чутно дівочі, чи парубочкі співи. Самота, скука. Говорить Тарапата з маняками, блукає по полях і лісах, милується снігами і думає про життя.

У вечері приходять до дому, читає. Зореносні, мутні, з місяцем, без місяця, над снігами, над чорноземом проходили ночі.

Однієї ночі Тарапата бачив сон.

Лежав він на ліжкові і його очі, як звичайно, покоїлись на нерухомих маняках; ось він хотів підперти рукою голову, щоб зручніше було лежати, але лікоть якийсь підкознувся і Тарапата несподівано опинився долі. Упавши, проте, він і не думав чомусь підодитись, бо на долівці йому було ані трохи не гірше лежати, ніж на ліжкові. Але раптом скоїлось щось незвичайне: всі чучела зворухнулись на очах Тарапати. Тарапата здригнувся, хотів тепер підвестися, та було не те: він одразу почув, що став немічним, не може не тільки встати, але й зворухнутись... Тоді рябець стрілою злетів з етажерки і миттю сів Тарапаті на голову. І Тарапата відчув як хижацькі гострі пазурі міцно вп'ялися в лоб. „Пропав я, виклює очі...“ — майнуло якоесь в голові Тарапаті. Рябець щось дико заклекотів, але й його клекіт був зрозумілий для Тарапати: то він гукнув: „братва, сяди“, бо на клекіт лисиця граціозно зіскочила зі своєї підмостки і нмить опинилась біля грудей Тарапатиних. Слідом за лисицею приплентався до ліжка й вовк, хирявий, немічний; простягнувши хвіст він сів у Тарапатиних ніг і роззявив пащу. І Тарапата по-

На Дніпрельстані. Розроблюють правий котлован

бачив, що у вовка ще не всі випали зуби: вовк дзвінко закладав і з його пащі посипались іскри. Злетіла з гілки сойка і сіла на бльще ліжка; заскреготала вона сорокою, засвітіла шпаком, залявчала, закудкудахтала квочкою, потім попробувала заспівати соловейком, але вийшло невирвно, слабо; і сойка годі залишила бльще і закружляла над Тарапатою, немов би відшукуючи місце, де їй буде зручніше сісти. Покружляши, вона сіла Тарапаті на груди і торкнулася дзьобом його уст. „Над-кляе язика мені“ — промайнуло в голові Тарапаті. — Капуть, — порішив він... — капуть... і він міцно заплю- щився скрипив сер- це й приготувався чекати кари.

Але — ні. Ря- бець не викльову- вав очей, ні лисиця не добиралась до серця, ні вовк не тяг за ноги, ні сой- ка не надкусювала язика; — ніхто поки що не відважувався зачіпати Тарапату, і Тарапата, згадавши за відсутність сови, арозумів: ага, це вони так чекають не неї. І щоб пере- віритись, він рос- плющив трішечки очі і глянув на своїх месників. І дійсно, він не помилився: всі змовці запитли- вим зором дивились на сову і немов би говорили: „ну мер- щій же почнемо раз- ом“. Але сова була нерухомою, уткну- ши голову в тулуб, вона сиділа на своїй дубовій гілці і му- дро мовчала. Аж ось: сова залупала страшно очима, заворушилась, і Тарапата завмер... О-о-о- хотів скрикнути, але онімів—о-о-о... — він почув, що не витримає жаху, умре і вже хотів би цього скоріш, щоб лишитися месникам мертвим і не чути болю, коли його бідного почнуть шматувати... Сова ж продовжувала сидіти, лупаючи мудро очима. Потім поволи вона витягла з тулуба голову, поах- нула і, на великий подив, заговорила до змовців, і чомусь руською мовою:

Не троньте его: он глуп. Если бы он был разумным существом, то мы никогда бы не торчали здесь немьм изв- янием. Будем мудрее человека. Оставим его в живых. Ку-гу.

Сказала і знову втягнувши голову в тулуб нерухомо за- стигла на своїй дубовій гілці.

І Тарапата не счүвся, коли рябець злетів з голови і знов опинився на своєму місці; слідом за рябцем поквапилася зайняти гілку сойка; вовк винуватою старчею ходюю плентався назал у куток до своєї підмостки; лисиця граціозним скоком плигнула на свою. Всі ці бездушні маняки неначе й не покидали своїх місць, ніколи не думали виходити зі становища нерухо- мих, німих статуї. І Тарапата відчув, що він став вільний

у руках, що він змо- же встати з до- лівки.

Встав і — про- кинувсь. По тіл- пробіг мороз, зро- билось зненацька моторошно. Нама- цав на столі люлька, запалив і ненароком подивився в вікно. За вікном простори, сніг, в даліні чор- ніло село. Над сні- говими простора- ми, над селом, як мудре совине око, плив небом місяць...

Були ще дні, дні й ночі.

Ще Тарапата блукав по полях і лісах, тільки уже без рушниць.

Й саму руш- ницю Тарапата пок- вепився збути з рук — пролав.

Зовсім непо- трібною вона йому стала.

Дивувався: як міг він тримати в себе цю їдику- ську річ.

Став Тарапата містиком, — вднався з природою. Інколи він почував себе зов- сім не Тарапатою, а дубом у лісі, заколисаним шелестом свого листа — дум.

Потім Тарапати однієї ночі не стало.

Якісь дикі люде, вони ж близькі й знайомі, довідались, що в Тарапати більше немає рушниць, і що цю рушницю продано рівно за 100 крб. Ці дикі, знайомі люде, які, щоб добути карбо- ванців зо три, ніколи не задумувались над життям людини — вони добре знали, що зробити з власником 100 карбованців.

Була зима, були снігові простори й ніч. Над простогами, над снігами, над самітною під лісом хаткою і забитим Тара- патою, над усім, — як мудре совине око плив небом місяць.

Страйк текстильщиків у північній Франції. На фоті — жандарський патруль охороняє підприємства

МУЗЕЙ Л. М. ТОЛСТОГО В МОСКВІ

Помешкання Л. М. та кімната, де зібрано скульптури, фотографії, малюнки й інші матеріали, що ілюструють різні етапи життя та творчости Л. М.

Скульптор пичник

Нарис Г. Рогозівського

Фото О. Осипенка

ЗВУТЬ його Петро Петрович Верна, він син бідного селянина хутора „Гора“, Бориспольського району, на Київщині. Сирітства Петро зазнав, коли йому „стукнуло“ п'ять років. Школою Петра незабаром стали лани, де Верна пас чужу худобу. На пасовиськах Петро звохотився різьбарством.

* * *

Минули Петрові дитячі роки. Верна — батрак агронома Країнського, далі став пичником. Шістьнадцять років тому Верна випадково побачив дерев'яну скульптуру Тараса Шевченка, його улюбленого поета. Щасливий випадок зробив великий переворот у талановитому природному скульпторі. Верна починає з захопленням працювати над своєю першою роботою, дерев'яною скульптурою Шевченка.

Якось у Борисполі в 1912 році в книгарні стояв невеликий на зріст з голубими очима, худий з обличчя, на перехрест з шанькою, селянин, що голосно читав, складаючи літеру за літерою, назви книжок, що лежали на виставці. Я звернув увагу на співучого читача.

— Я теж пишу вірші, — вимовив тоненьким голосом селянин.

В моїх руках зупинилась замураана книжка Верни, де оливцем, корькими літерами, були написані вірші, присвячені Шевченкові.

— Я любитель і різьбарства. — відрікомендувався він.

— А що ви вирізуєте?

— Що побачу очима.

— Де можна бачити вашу роботу?

— Я живу на хуторі, вісім верстов до Борисполя.

Завтра принесу, побачите.

На другий день, ранком у моїй кімнаті вже стояв Верна з мішком за плечима. Розв'язавши мішок, Верна радісно замітив:

— Ось моя робота.

Я був здивований, коли розглядав дерев'яну скульптуру: „Шевченко з кобзою“.

— Давайте надішлемо цю скульптуру до Харкова, там збираються зараз відкрити кустарно-художню виставку. Почуємо, що нам знавці скажуть.

Згодом прийшов лист від комітету виставки з оповісткою, що

„Верна має великий природний талан, талан скульптора“.

Але... але дуже пізно я одкопав талан, бо 35 років має автор скульптури за плечима...

Незабаром у київському „Огні“

була вміщена стаття: „Гинуть

Автопортрет Верни, писаний 1915 р.

Різьба Верни — Т. Шевченко

таланти" з ілюстрацією першої скульптури Верни. Наближався 1913 рік з всеросійською виставкою, що відбулась у Києві.

— Готуйте, Петре Петровичу, роботу для всеросійської виставки, побачимо що ще там нам скажуть.

Дерев'яна скульптура, що її побачила всеросійська виставка — була сцена „Тарас Бульба з синами“, коли мати виряджає родину на війну. Дерев'яна скульптура здобула похвальний лист, а барельєф куплено за сто карбованців. Тепер скульптура, як повідомив Верну лікар Ланге, перебуває в одному Паанзівському музеї, що заплатив за цю роботу п'ятнадцять тисяч карбованців.

* * *

Минуло п'ятнадцять років, як я не бачив Петра Петровича. Е-осени я виїздив на Київщину, побував у Верни на хуторі. Моїм чичероне в лісній країні служив мені сільський комсомолець. Довго ми кружляли лісовими стежками. Ми зупинились на великому Бортицькому шляху, що прямує до Дарницьких лісних основних масивів. Тут в оточенні лісу розкинувся хутір „Гора“. Ні я, ні мій чичероне ніколи не були у Верни, але по різьб'яних воротах ми догадалися, що це оселя скульптора-пичника. Ми сиділи в невеличкій, низесенькій хаті скульптора, дожидаючи Петра Петровича. Я озирав брудну, тісну хатину. Я звернувся до дочки:

— Батько й досі продовжує різьбарську роботу?

— Зимою, коли в хазайстві нема роботи.

— А обличчя батька хто змалював?

— Самі ж тато змалювали.

— А в у тата різьбарна робота?

— Ого, ще яка робота!

Дочка відкрила скриньку, де лежали поодинокі різьбарні фігурки з скульптури „Селяне слухають кобзаря“. До хати ввійшов Петро Петрович. Вийшли на свіже повітря.

— Ну, як, Петро Петрович?

— Ходімо подивимось мою нову оселю.

— Що? Забагатіли?

— Та де там забагатіли!..

Ми оглядали нову оселю Верни, що збудовано на новий лад. Декілька кімнат-світлиць ожидали переміщення родини скульптора-пичника. Тут працюють руки Верни — різьбарна, пичнична, малярна. На все майстер Петро Петрович.

— Та це палац, а не селянський будинок!.. Та в такому палацові згоден буде жити любісенький міський мешканець!

— На те й радянська влада, щоб батраки багатіли, — посміхнувся Петро Петрович.

— А від скульптурної праці щось перепадає?

— Нема відбою, скрізь вимагають мою дерев'яну скульптуру. В Броварах (недалеко від Києва) на площі погруддя Шевченка — моя праця. Таке по-

груддя зробив для села Княжичі та Харківського ЦК „Червоного Хреста“.

Дещо з моєї праці куплено Київським пролетарським музеєм.

— А як дивляться тепер скульптори на вашу працю?

— Коли я показував свою працю—погруддя Леніна й Шевченка—художникові проф. М. М. Яровому, професор, розглядаючи дерев'яні скульптури, замітив: „Дерев'яні погруддя Верни—Ленін та Шевченко—більше наближаються до натури, ніж поргретні роботи, що змальовані помітними художниками“.

* * *

Ми знову сиділи в кімнаті скульптора, розглядаючи нові роботи Верни.

— Чи кинув Петро Петрович думку вчитись, поглиблювати скульптурну працю?

— Кинути не кинув, але наше районне „начальство“ якось байдуже тут ставиться до самоучок, як я.

Ми покинули хату скульптора, розпрощалися і подалися до Борисполя.

Стояв теплий осінній вечір, коли ми вступили в село Бориспіль.

Крижана горка в Профсоюзному саду

НОВЕ СЕЛО

Нарис Мірка Надвістряного

Вони прибули до червоної столиці з далеких ланів, комуни і колгоспів. Од їхніх кожухів і свиток пахне колоссям пшениці й оленоафтою тракторів.

Вони українці, руські, німці, поляки, греки, болгары, євреї, молдавани, чехи, шведи...

Це вони в буряні дні революції запалили фаврверки у гніздах Кочубеїв, Голіциних, Браницьких...

Коли на країну Рад насунули чорні хмари та заслонили епоетами, мов гайворіння крилами, проміння Революції, тоді кинуто гасло:

— Незаможник на коня!

Усі, хто зрозумів класову суть цього гасла, вмить озброїлися—хто захованими з імперіалістичного фронту рушницями й шаблями, хто бомбами й кулеметами, а хто просто сів на коня, взявши в руку косу, причепивши її сторчаком до держака.

— Такі були незаможники багряних днів революції.

Проплило багато води з цього часу. Очистивши Радянську Україну від білих бурянів та чемериці, поливши лени животною кров'ю волі—вони разом з пролетаріатом міста і під його проводом почали будувати нове село.

Шостий раз українські незаможники збираються на свій республіканський з'їзд, щоб ще і ще раз перевірити свою роботу, виправити огріхи та з новими силами й досвідом стати до соціалістичної перебудови сільського господарства

Якою важкою здавалася ця робота в перші роки. Ворог був ще сильний і ніяк не хотів здавати своїх довговічних позицій. Він організувався в озброєні банди, палив хати незаможників, убивав сільських активістів.

Минулося і те лихоліття—ворог обезсилів, скорився волі багатоміліонної армії бідноти й наймитів, заховався в свій барліг та люто але безсило сичить...

— Хай сичить, а тим часом навколо будується нове, небувале ще в історії людства, життя.

Нові сили з практичними ідеями стали на кін села.

Шостий всеукраїнський з'їзд незаможних селян взяв рішучий курс на усунування сільського господарства.

— Колективізація, кооперування, підвищення врожайности ланів (на 10% в 1929 р. та на 35% до 1933 р.)—ось головні мотиви в думках незаможників.

Завдання велетенські і відповідальність за них також велика. За те ці завдання почесні. В жодній країні світу ще навіть не мріяють про ідею таких великих реформ.

фото А. Орловича

т. Олексівко, Шевченківськ. окр.

Історія поставила перед незаможниками найскладнішу проблему перетворення села на соціалістичний лад.

Класова свідомість незаможного селянства, його непохитна воля до творчої праці в заперукою, що ці завдання буде здійснено.

Хіба не чуно живчика нового життя та класової свідомості в словах незаможниць, ще так недавно неписьменних й затурканих старим укладом

життя: — Ще так недавно я тільки те знала, що біля пічки та дітей ходити.

— Нині ми живемо комунуо, кожен знає свою роботу, як робітник за варстатом.

— Дитина моя в яслах, а я на громадській роботі.

Ось які жінки незаможниці!

Ще кращою ілюстрацією того, скільки виросло наше селянство за часи революції, може бути виступ делегата із Шевченківщини, незаможника дідуся Олексівка:

— Буржуазія нам нині вже не страшна, бо радянська влада зробила з мене і мільонів таких як я, політиків та агрономів.

Або: виступ незаможниці Тихої із Київщини:

— Наші вороги кажуть, ніби в нас немає свободи. Так! У нас немає свободи для глитаїв, непманів та інших контр-революціонерів.

— За те трудящі мають у нас таку свободу, як віде в світі.

Ось, скільки виросло українське село!

Даремні надії недобитків білгвардії та імперіалістів усіх мастей на наші тимчасові господарські труднощі перехідного моменту.

Соціалістична перебудова сільського господарства йде крок за кроком все вперед і вперед. На ділицьких ланах розцвітають радгоспи, колективи, дзичать тракторні колони, селяне комунами обробляють землю, розподіляючи засоби виробництва і його продукцію. Не забуваючи про допомогу малосилим індивідуальним господарствам, Радянський Уряд разом з тим всякими засобами допомагає бідноті перейти до колективних форм обробки землі, постачаючи машини й чистосортне насіння, звільняючи від с.-г. податку та ін.

В цьому році уряд асигнує на допомогу бідноті щос 113 мільонів карбованців.

Всі ці заходи та активність й самодіяльність незаможниць села дають заперукою для посилення темпу реконструкції сільського господарства, а разом з тим темпу індустріалізації країни.

Ворог ще сичить. Підчас перевиборчої кампанії він намагається вставити палку в колеса радянського будівництва

т. М. Щербина, Зінов'ївської окр.

фото „Черв. Світлопис“

т. Устинова, Одеської окр., село Онилів, голова КНС

фото „Черв. Світлопис“

т. Л. Стасюк, Тульчинська окр.

т. Дмитрашко, Одеської окр.

т. Панасенко, Вінницької окр.

т. Дубовська, Вінницької окр.

Де-не-де глитай намагається правдою й неправдою зміцнити свої розхитані позиції, він хоче навіть пролізати до рад.

Телеграми майже щодня приносять звістки про терористичні акти глитайні проти незаможників, бідноти та активістів села.

Це останні конвульсії підстреленого лютого звіра. Він може ще вдарити.

— Хай же знають ті, хто намагається повернути колесо революції назад, що за одну голову незаможника—вони поплатяться десятками своїх голів!—так заявили незаможники всім ворогам нового села.

* * *

Всеукраїнський з'їзд незаможників, що засідав у столиці Червоної України, гурбувався не тільки про перебудову життя й побуту багатоміліонного сільського населення країни Рад—він через кордони подав свою мозолисту братерську руку тим робітникам і селянам—українцям, білорусам, що ще мучаться в ярмі фашистів.

Незаможники України нагадали ще раз пригнобленим всього світу народам, що тільки соціалістична революція визволить їх із пут капіталізму і відкриє шлях до справжнього братерства й вільної праці трудящих всесвіту.

Близько 700 незаможників—найкращих представників нового села—взяли участь в роботі свого шостого всеукраїнського з'їзду. З великою увагою вони прислухалися до допові-

дей представників уряду. Незаможники разом з тим давали свої практичні вказівки для дальшої роботи Уряду та ЦКНС, вкладаючи в ці вказівки свій досвід на ниві сільського господарства.

Великий доклад Григорія Івановича Петровського незаможники слухали з особливою увагою. Адже там говорилось не тільки про долю незаможного селянства України та всього Радянського Союзу, але й про долю багатоміліонних мас ще пригнобленого селянства всього світу.

В докладі голови ВЦКНС незаможники почерпнули нових знань, набули нового досвіду для дальшого господарського й соціально-культурного піднесення країни, зокрема для соціалістичного будівництва в сільському господарстві.

З не меншою увагою незаможники слухали доклад Наркомзема т. Шліхтера про шляхи соціалістичної перебудови сільського господарства. З доповіді т. Шліхтера вони ще раз переконалися, що тільки на основі кооперування та колективізації сільського господарства можна здійснити велетенське завдання реконструкції сільського господарства взагалі.

Звіт Центрального Комітету Незаможних Селян показав незаможникам, скільки вони виростили за два останні роки та скільки ще роботи перед ними, щоб вони стали справжніми керівниками соціалістичного будівництва на селі.

Об'єднаними зусиллями та організованістю незаможники дадуть остаточну одсіч глитаям, та змусять їх раз на завжди примиритися в думкою цілковитої поразки всіх антирадянських елементів в місті й на селі.

фото Черв. Світлопис

т. К. Омелянчук, Криворізької окр.

т. А. Долинська, Одеської окр.

т. Н. Хвесюк, Бердичівської окр.

Європейські миротворці на конференції в Лугано. Сер Чемберлен, гер Штресеман і мосьє Бріан ведуть мирну розмову за чайним столиком

Сіньор Мусоліні теж не проти миру. Праворуч—прем'єр Пуанкаре мириться з пресою, позуючи перед фотоапаратом

ЛІКАРНЯ СЕРЕД БОРУ

Український лепрозорій

БУДУВАННЯ головних корпусів лепрозорія закінчено, залишилось лише добудувати деякі допоміжні будівлі, як от пральня, баня, електростанція то що, і зараз будівля йде повним ходом.

Місцевість, де росташовано лепрозорій, набула цілком ногого характеру,—на руїнах старого монастиря виріс чудовий палац. Особливо цікавий контраст: серед дрімучого бору в горах вражає своєю красою цегляна будова лікарні з білими пілястрами. Дійсно палац!

Яка різниця з тим станом, коли хорим лепрою (проказою) відводили для життя саме брудне, жахливе місце подалі від людей, коли лепрозорії були лише ізоляторами.

Зі збудуванням і остаточним устаткуванням українського лепрозорія за найновішим словом науки лепрозорій буде не ізолятором, а звичайною лікарнею, де хорих будуть лікувати і вони будуть користуватися зі здобутків культурного життя і будуть жити в чудових житлових умовах. Ідею треба привітати. Правда тепер уже це не ідея, а дійсність, бо лікарня збудована.

Не уступав красою і будинок для медперсоналу та службовців, що його збудовано на горі близько верстви від лікарні.

Ідучи в лепрозорій верст 12 чорним бором, коли ваш погляд звикає до лісового малюнка, якимось особливо вражає цей будинок своєю легкістю. Чудовий контраст. Після довгої подорожі понад болотом Сміли з її хатками на курячих ніжках, особливо на околицях, та по темному лісі, аж ніяк не ждеш побачити тут такої будівлі. А тут тобі піднявся на гору, звернув ліворуч і раптом—виріс як із землі казковий замок.—Чудово!

Тут уже будинок не на руїнах старого, а прямо серед бору на горі; будова зо всіма житловими послугами, як у великих містах: каналізація, водогін, електрика, радіо і т. ін.

Фасад лікарні-лепрозорія

Недалеко від будинку збудовано конюшню для коней, для обслуговування транспортом, як хорих, так і службового персоналу по господарських справах. Бажано було б мати і авто, але поскільки шляхи до лепрозорія ґрунтові та ще й глиняні, то навряд чи зможе авто та ще в осінню грязюку подолати глиняні гори.

Що до осушки болота Урдиня, що проходить недалеко лепрозорія, то-геодезична з'йомка вже проведена і можливо що з весни розпочнуть осушку болота, що її потрібно проробити з багатьох міркувань і як найшвидше.

Між іншим через це болото восени весь час нависає над місцевістю густий туман, що гостро прохвачує в низинах холодом. З осушкою же болота кліматичні умови зміняться. Коли пророблена така капітальна робота, то не слід зупинятись на пів-дорозі, а треба докінчити її.

І. Святун

РУСЬКА ПОРЦЕЛЯНА

ПОРЦЕЛЯНОВЕ виробництво виникло в Росії в першій половині XVIII-го століття. Тоді порцелянові вироби буля розкошами, доступними тільки для вищих клас. Перший порцеляновий завод засновано при царському дворі за царювання Єлисавети Петрівни. Продукцію цього заводу призначалося виключно для царя і його придворних. Вироби імператорського порцелянового заводу не йшли на продаж, цар їх „жалував“ своїм близьким як „царські подарунки“. Збереглася частина сервіза імператорського порцелянового заводу часів Катерини II-ої: таця, чайник, чайниця і цукорниця. Сервіз білий з золотом, на тлі кожного предмету зображено вензель, мабуть тієї особи, кому був призначений цей царський подарунок.

З середини XVIII-го століття порцелянова продукція починає виходити з вузької сфери придворного кола і стає предметом широкого вжитку. Будується цілу низку заводів, що працюють уже на продаж, обслуговуючи масового споживача. Перший приватний завод в Росії заснував німець Гарднер в 60-х роках XVIII-го століття. Зразки продукції того заводу складаються з чайника, цукорниці, сметанниці і чашки. Увесь сервіз чорний, з світлим малюнком і позолотою (40-ві роки XIX-го століття).

Порцеляну почали вживати для зображення побутових картин. На малюнках бачимо дві статуетки руського заводу Попова (що був заснований в 1806 році і існував до 70-х років XIX-го століття): селянка і мандрівник; це фігури, взяті з самого життя. Селянка стоїть у своєму звичайному вбранні і зваяомим нам рухом підпірає шюку рукою. Мандрівник—дідуся з клунком за плечима, з прив'язаним спереду кошиком, скинув шапку, щоб освіжити голову; в руках у нього груба палиця, не забуто й ситцевої крапкової хустини, що звисає збоку.

Порцелянове мистецтво, широко росповсюдившись у руському житті, відбило в своїй продукції смак і побут мало не всіх шарів руського суспільства. Тому порцелянові вироби—це для нас не тільки красиві дрібнички, а й одна з живих сторінок побуту в минулому.

Селянка

Мандрівник

К. Б.

„Інтернаціонал“ в інсценівці Київської Хореографічної школи „Іскри“

„Іскра“

Нарис С. Бра

МИСТЕЦТВО хореографії перебуває в нас у глибокій кризі. Старі форми балету давно вже нездатні охопити новий зміст, нове життя і перетворити його в мистецтво танку нашої радянської суспільності.

В художньому розвитку широких мас танок відіграє велику роль. Танок сприяє вихованню почуття прекрасного, особливо в галузі пластики танку.

Було багато спроб що до здійснення завдань нової радянської хореографії, але це були лише спроби, що раз-у-раз ішли битим старим шляхом.

Надзвичайно серйозною спробою в цій галузі є Київська Хореографічна школа „Іскра“.

„Іскра“ рішуче відкинула всі старі традиції балетної школи, оті всі тренівки, па, то-що. Пропагатором нового танку, що не має нічого спільного з колишніми манерами—„па“, виступає керівник майстерні З. Ясинська. Чотири роки тому З. Ясинська організувала в Києві хореографічну майстерню пластики й танку.

Спочатку невеликий гурток дітей під керівництвом Ясинської опрацював методи хореографічного виховання. 1922 року було зроблено перші демонстрації роботи майстерні і майже

відразу ця перша демонстрація звернула на себе увагу мистецьких кол.

Історія організації майстерні „Іскри“—це історія надзвичайної енергії та невпинної боротьби за приміщення, за коштів то-що. Після демонстрації в приміщенні інституту ім. Лисенка в Києві союз друкарів запросив до свого клубу молоді майстерню. Було засновано при клубі гурток „Техніки і психології руху“—це була перша організація майбутньої „Іскри“. Далі було засновано студію при школі Мистецтва, оголошено прийняття дітей і почалася робота.

І лише на початку 1923 року студія перетворилася на майстерню „Іскру“.

Відбулося дві великих вистави пластики і стильного танку переважно по клубах Київських робітників. А далі майстерня вирушила в першу подорож на периферію і відвідала п'ять цукроварень. Що далі майстерня „Іскра“ набуває великої соціальної цінності і влітку 25-26 року робить низку подорожей на села Київської та Прилуцької округи, організуючи вистави для селян, робітників цукроварень і дітей.

Не вважаючи на це матеріальний стан майстерні був звичайно тяжкий. Головне це була відсутність будь-якого ви-

ного приміщення. Єдина організація сприяла „Іскрі”, — це Будинок Червоної Армії в Києві, що дав притулок молодій „Іскрі”. Вдячна „Іскра” брала велику участь у всіх військових святах, мандрівках, вечорах змички і навіть у військових маневрах.

Коротко зазначивши роль і важливість роботи майстерні треба лише додати таке: в жахливих матеріальних умовах протягом чотирьох років „Іскра” дала триста тридцять п’ять прилюдних виступів, з них двісті шістнадцять по клубах робітників, військових лагерьх, шкіл і т. інш.

Успіх „Іскри” був надзвичайний; не було свята, не було неділі, щоб майстерню не було запрошено до того чи іншого клубу.

В одинадцять річницю Жовтня майстерня „Іскра” відвідала Харків. Роботу „Іскри” побачили і оцінили робітники мистецтва, Наркомосвіти, то-що.

На сьогодні „Іскра” в одна з кращих хореографічних студій, чия художньо-мистецька діяльність заслуговує великої уваги. Методи й форми виховання,

До постановки „В кайданах”

цілеве наставлення в роботі „Іскри” цілком відмінні від старих хореографічних балетних студій, від усієї тої старої грухлятини, що колись носила назву „Академічного балету”.

„Іскра” ставить завданням розв’язати соціальні питання що до змісту та форм хореографічного мистецтва. Завдання виявити нову революційну тематику, весь комплекс соціально-психологічних ознак, — „Іскра” розв’язув в плані виявлення складових елементів хореографічного мистецтва в суцільній монументальній формі.

Художня вартість, ідеологічна установка до розв’язання соціальної тематики, змістовність композиційних замислів майстерні „Іскри” задишають далеко позаду всі спроби в цьому напрямку інших студій та майстерень.

Значіння та важливість роботи „Іскри” оцінено Наркомосом.

Колегія Наркомосу ухвалила видати дотацію з Держбюджету, щоб дати можливість продовжувати корисну роботу та розгорнути її на певному шляху.

С. Бра

До постановки „В кайданах”

НА ПОЛІССІ

Подорожні враження

Поліська жінка в саморобній одязі

Клапти полів далеко розкинуті по лісах, так що деякі села мають десятки земельних громад. Одна невелика порівнюючи сільрада має 32 земгромади.

Зустрічаються дуже давні пережитки рільництва. Це „полетки“—участки землі, розкидані далеко по лісах, що після засіву лежать паром років 5—6. Після цього їх знову обсевають і знову зібравши врожай залишають на довгий пар. Ще часто можна бачити „етнографічні“ дерев'яні борони, дерев'яні без жодного шматочка заліза вози до волової запряжки. Земля не може прогодувати населення і воно решту засобів до існування бере з лісу. По лісах пасеться скотина, така ж дика як і все навкули. П'ятеро поліських свиней можуть гуртом розірвати вовка, два воли можуть одбитись од цілої їх зграї. Біля хат та по лісах високо на деревах стоять колоди—борти. Це поліське бджільництво.

Сувора природа—похмурі оселі. Не бачити тут чистенької, б'ленької, привабливої для ока хати-мазанки під солом'яним дахом. Понад вулицею стоять в ряд дерев'яні небілені, почорнілі від часу хати, криті кострубатими дошками. Над дахом не видно комина. З печі дим через димоход виходить діркою прямо в сніг або на горіще. Там уже шукає собі він виходу через дірку або щілину. До недавня ще були курні хати, де дим стелеться прямо по хаті, виходить через вікно та двері. По хатах брудно і нечепурно, як брудні й нечепурні і господарі хати. Сільська кооперація має на цілу сільраду (декілька сел) два пуди мила на рік. „Нема ходу на цей товар“,—жаліються кооператори. Хустки жінки перуть без мила, умиватись поліщук не дуже охочий. Але разом з такою убогістю жінки дають зразки справжнього мистецтва своїх виробів. Рукави й подоли жіночих сорочок мають пишні і красиві геометричні вишивки. Чоловіки носять довгі до колін білі сорочки на випуск з тьмяною смугою червоних переборів по краю. Одяг взагалі дуже архаїчна. Старі баби ще досі носять на головах намітки—довгі на п'ять аршин завдовжки рушники з переборами по краях. Цей рушник дуже складним маніром обмотується на голові. Цей костюм з свитою та саморобною спідницею доповнюють постолі, що тут носять чоловіки

ПОЛІССЯМ називають всю Коростенщину, північ Київської, частину Чернігівської та Житомирської округ. Саме глухе, в тісному розумінні цього слова, Полісся—це Словичанський та Олевський райони на Коростенщині. Про ці райони й буде наша мова.

Над іржавими болотами віками шумлять безмежні ліси цього найглухішого закутка України. А в лісах блукають зграї вовків, що взимку звиклими шляхами йдуть до поліщуцьких „одрин“, хапаючи там свиней та овечок. Тут панують влітку комарі, в осени важкі тумани, зимою глибокі сніги. Неплідна піскова земля добре родить лише картоплю.

та жінки. Багато ще забобонів таїть у собі темне поліське село. Всю визнає ще, що в лісі в корчах сидить „лихо“, в воді мешкає „водяник“, що можна продати чортові душу, що від покуса гадюки можна відшептувати. Цей останній забобон надзвичайно міцний і поширений. Є багато шептунів і шептух, що відшептують людей та скотину від покусів. І їхнє чалмування часто має успіх, бо населення уважає однаково шкідливими покуси гадюки і неядовитого ужа. В одному селі нам розповідали вчителі, як деякі з місцевих жінок не хотять продавати їм молока, бо один з учителів брав у лісі ужа за хвоста. „Він“, вирішила про нього баба, „чортові душу продав, то його вуж не кусив, ще може корову спорити, коли йому молоко продавати“.

Темне поліське село. Але нове життя й сюди проклало собі стежку. В кожному селі в кооперації. Гарно, беручи на увагу місцеві умови та некультурність населення, працюють школи. Селяне заводять новий сільсько-господарський реманент—залізні плуги, і борони. Навіть у неможливих умовах Полісся, де

Пасіка поліщука—колоди на дереві

Старовинна дзвіниця на Поліссі

Крита дошками дерев'яна поліська хата

шматки поля заважають раді у 20 верст від села, проводя землеустрій. Вивелись банди, і мали в тутешніх лісах надійні притулки. Не рідкість у глухих селі, серед дикого лісу, побачити струнки високі радіоцогли. Хай вже будуть просторіші і світліші від старих. Нове покоління вже не відшептється від гадюки і не продає чортові душу. Є міцні комсомольські та партійні осередки. Полісся потрохи виходить з одвічної пітьми. Мале село, яке в Поліссі, яким воно тепер, не стане. А на сьогоднішній день, це куточок дугарний по своїй своєрідній культурі, по своїм пережиткам, своїй суворій, але величезна по своїй природі. Сюди мусить знайти дорогу радянський екекурса

П. Ж.

ДЕРВІЗА

ДЕРВІЗА, це—національна розвага кримських татар. Дервіза—це стародавня форма єдиноборства. Дервізу влаштовують майже по всіх татарських селах і в кожному з них геть усі, мале й старе, знають своїх борців, пам'ятають їхні перемоги й поразки, стежать за ними. Один раз на рік влаштовується районні змагання і ті, що виходять на них переможцями, беруть участь уже в загально-республіканській боротьбі.

Такі централізовані змагання влаштовуються звичайно в дуже урочистій обстанові. Але така pompa цілком не схожа на нашу. Це вже не тільки боротьба, а й національне свято, куди їздять татари з усіх навколишніх сел.

Алушта—це район, і тут змагання відбуваються 14-го вересня. Всюди на стінах розвішують афіші. Але про дервізу знають і без них. Афіші читають тільки на те, щоб зазнати ще раз задоволення, прочитавши голосно склад за складом надруковане про наступні свята і ще раз повторити.

Почнетися дервіза о 12 годині вдень і триватиме до темної ночі. Я висловлюю свої припущення, що мабуть спізняться. О, ні—кажуть мені—розпочнуть раніше, бо вже зранку зібрався й чекають. Тут порядки не наші: антрепренерові нічого чекати, поки збереться публіка і прийдуть борці.

В міській саду причепурено майдан, навколо обставлено ослонами. Це місце для почесних гостей і для тих, хто купив квитка на користь потерпілим від землетрусу. Решта щільним кільцем стоять ззаду і напружено стежать за тим, що діється в колі. Обирають жюрі. Входять туди два старенькі сиві діди, один „спец“ фізкультури і секретар, що має все записувати. Жюрі вступає в коло і сідає на почіпки. Один із них (не спец, — спец сидить осторонь і стежить своїм досвідченим оком) виходить і викликає, хто бажає боротися. Їх багато, але всі мовчать. Це така вже дипломатія: треба знати, кому коли вийти. Спочатку виходять найслабші—вони все одно майже нічим не ризикують.

Виходять борці. Звичайнісінький собі одяг, засмалене обличчя, простий спокійний, добродушний вигляд. Це просто собі молоді здорові парубки, що люблять сонце, море, життя, рух і оту саму дервізу, що дає їм змогу розбурхати кров у їхньому злодоному дебелимому тілі. Вони, босі, стають один проти одного, зіймають великі яскраві хустини, скручують їх і швидкими звичними рухами підносять один одного.

Гуркоче барабан, далі чути звук труби, ще якогось східного інструменту і увесь цей примітивний оркестр сразу створює у всіх настрій деякого піднесення. А борці швидкими й рухливими рухами схоплюють один одного за пояси. Одною рукою вони беруть противника ззаду і міцно чіпляються за пояс, а другою намагаються схопити його за пояс спереду коло живота. Ваялися. Розпочалася боротьба. Треба повалити противника на землю, не відриваючи рук від пояса. Обидва борці зігнулися, напірають один на одного верхньою частиною тулуба майже вперлися головами і звиваються, немов тікаючи один від одного. Кожен намагається не дати себе притиснути противникові і тим полегшити йому можливість підняти його і кинути на землю. Враз один швидким рухом підставляє ногу (це допускається), його противник заточується, обидва падають, але... звивається, що на землю лежить він сам. Його противник проворніший і падаючи встиг повернутися так, що опинився наверху.

Переможений покидає поле змагання, а переможник чекає другого партнера. Виходить ще такий самий молодий, дебелий парубок. Знову зав'язують пояси, знову барабан—борці схоплюють один одного і кожен з них чекає другого партнера. Виходить ще такий самий молодий, дебелий парубок. Знову зав'язують пояси, знову барабан—борці схоплюють один одного і кожен з них чекає другого партнера.

товчка нового противника падає на землю—він переможений. Хутко міняються пари. Три-п'ять хвилин, і хто небудь із борців лежить уже на землі. Аж ось виступає присадкуватий парубчак у чорній рубасі. В це із Белок Ламбада. Він кладе одного, другого, на третьому піт з нього градом летять, увесь почервонів, очі вилискують, груди важко підіймаються. Минає десять хвилин напруженої сутички. Борці тупцюють, хочуть зручніше схопити один одного, кинуть на землю, але ніхто не піддається. Тоді жюрі дає сигнал, боротьба припиняється і задиханий борець дістає відпочинок. Він великими пожадливими ковтками п'є воду, витирає рукам піт і сідає на землю в колі, збоку ослонків.

На приз розигрується два прапори. Прапорами називають тут високі жердки з кількома перекладинами, де розвішуються всілякі східні убори: хустини, шарфи, пов'язки, вишивані рушники. А потім, у найгарячіший момент боротьби, заради більшого ентузіязму на середину кола виводять ще один додаток до призу—великого огрядного, причепуреного чорного барана з червоним бантом на рогах. Але баран, опинившись в колі, в осередкові громадської уваги, вперся всіма чотирма ногами і ні змісця. Мабуть не розуміє своєї високої ролі—адже він має заохотити до боротьби. Доводиться його за роги відтягти назад і поставити осторонь на скромніше місце. Приз дістає той, хто встояв до самого кінця. Коли виходить кожен борець, жюрі оголошує: Шума, Гурзуф, Демерфі. Це назви тих сел, звідки борець, що має боронити їхню честь. Але ці оголошення робиться більше для людського ока, на те, щоб жюрі мало більше обов'язків. Інакше сивим дідам довелось би мовчати, бо й без них усе ясно і просто. Публіка і так дуже добре знає не тільки хто звідки, а й усі добрі й злі сторони борців.

Час від часу боротьба переривається і в коло вихром вриваються танцюристи в національних костюмах, легко й просто виконуючи всілякі національні танки.

У всіх розпалені обличчя, всі гомонять про перемоги й поразки, про подробиці боротьби нинішнього дня.

Сутенів. Жюрі оголошує, що через кілька пар буде видано переможцеві приз. Виходять в коло найбільше відомі і найпопулярніші борці. Боротьба напружується, став обережніша. Борці ходять один коло одного, крутяться в колі, але не зважуються виступити активніше. Аж ось один рішуче натискає на противника й швидко кладе його на спину. Приз дістається йому.

З високою жердкою в одній руці важко наближається переможець до виходу. Навколо нього юрба односельців. Радість, веселощі. Є що говорити... Іхне село взяло сьогодні перший приз.

... А ззаду за переможцем тягнуть упертого барана...

А. Кадос.

РЕЙКИ

гудуть

Голова завкому — Павленко, інструктор — Шийко.
Новіков — Маяк

Масова сцена в заводі

НАЙПОПУЛЯРНІША п'єса Кірсона, що мала міцний успіх у минулому сезоні, ввійшла активно також і в репертуар нинішнього. На жаль наші державні театри показали її свому глядачеві з деяким запізненням: лише в нинішньому сезоні.

Успіх п'єси Кірсона пояснюється, головним чином, тим, що автор узяв дуже свіжу, гостро злободенну тему: видвиженство. Сама тільки ця обставина, певна річ, не могла б забезпечити п'єсі симпатій глядача. Трактуючи злободенне питання, автор зумів дати людські, близькі і зрозумілі широким масам образи.

Видвиженець - робітник на посту директора заводу, в злобному, шкідницькому, склочному оточенні старих спеців. Отака тема. Вона досить гостра, досить інтригує, в ній самій—певна запорака успіху.

П'єсу Кірсона як драматичний твір театральна критика ставить не дуже високо. З погляду формального, в розумінні правильності або, правильніше, чіткості побудови сценічної дії, п'єса справді не на великій височині. Однак, людські образи, щирість авторова, правдивість характеристик, здебільшого природність положення примушують стежити за розвитком дії напружено. Події захоплюють глядача, доля робітника—директора хвилює, щасливий вихід із сплетеної навколо молодого директора гідкої каверзи радує.

Є й ще значні досягнення: в п'єсі показано масу. Не опереткову, не хорову, не мертву групу статистів, а справжній

живий, творчий колектив. В п'єсі є герої персональні і в п'єсі є головний герой—маса. І добре, що вона не випадкова, що органічно сплетена з усією ходою подій.

В державному Червонозаводському театрі постановщик режисер Леонід Клещев зрозумів гостру суть п'єси, і хоч зі значним запізненням, коли начіть штамп постановки п'єси вже виробився,—досяг максимально-можливого в поданні п'єси повному, цілком незалежно від шаблону. Рухоме коло сцени режисер використав для хуткої зміни картини. Це позбавляє глядача довгих нудних антрактів і крім того надає всій виставі жвавого темпу.

Справжнього, впертого, самовідданого бойця індустрії, без зайвого пафосу, широким і міцно дає Маяк.

Василь Новіков — директор заводу — постать помітна й натуральна.

Голову завкома чудово змальовує Павленко. У майстерному виконанні артиста це не тільки профсоюзний діяч, захоплений своєю справою, не тільки захисник інтересів робітників, це душа всього колективу.

Купку інженерів, що плетуть сітки інтриг навколо молодого директора заводу—робітника-видвиженця, чітко репрезентують Несмелов, Кречет, Петлішенко. Особливо останній.

Серед робітників відокремлюються Твердохліб, Крамаренко, Галішенко, Головко.

Взагалі з ансамблем все гаразд. Добре вийшли Митько (Скуратова), Людмила Михайлівна (Горленко), Марія (Маслюченко), Глафіра Тимофєвна (Зарницька).

Цікаво також розроблено оформлення. Найбільш вдало дано завод.

„Рейки гудуть“ це вже друга вистава Державного Червонозаводського театру й вона свідчить про те, що театр має намір дуже серйозно ставитися до своїх завдань.

В. Ів.

Зам. директора — Комашенко,
Паршин — Хаютія

**ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ
НА 1929 РІК**

**ВЕЛИКУ
УКРАЇНСЬКУ ГАЗЕТУ**

З 1-го січня 1929 року газета „ВІСТІ“ дає передплатникам газети „Вісті“ та журналу „Всесвіт“
„РОМАНИ й ПОВІСТІ“

за 3 карб. 12 книжок

Кожна книжка буде мати не менш 200-х сторінок вибраних романів і повістей з української, руської і західно-європейської сучасної літератури—творів найвидатніших сучасних письменників

„РОМАНИ й ПОВІСТІ“ виходитимуть що-місяця по одній книжці і кожна міститиме закінчений твір.

Перша книга „БУР‘ЯН“ А. Головка
Вартість книжки в окремій продажі 50 коп. Для передплатників газети „ВІСТІ“ або журналу „ВСЕСВІТ“ 25 коп.

„ВІСТІ ВУЦВК“

ТАЩОТИЖНЕВИЙ

БАГАТОІЛ

В наступному році в журналі буде вміщено 60 повістей та оповідань найліпших українських, руських та західно-європейських письменників, 200 нарисів на наукові, етнографічні, історичні та літературні теми, гуморески, 3.000 фото з життя України, Союзу, закордону

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

Газета		12 м.	6 м.	3 м.	1 м.
„ВІСТІ“	Офіційна .	18 крб.	9 крб.	4 крб. 50	1 крб. 50
	Звичайна .	12 крб.	6 крб.	3 крб.	1 крб.
Газета „ВІСТІ“ з додатком „РОМАНИ й ПОВІСТІ“ . . .		15 крб.	7 крб. 50	3 крб. 75	1 крб. 25
Газета „ВІСТІ“ з додатком журналу „ВСЕСВІТ“		18 крб.	9 крб.	4 крб. 50	1 крб. 50
Журнал „ВСЕСВІТ“		7 крб. 20	3 крб. 80	1 крб. 80	60 коп.
Журнал „ВСЕСВІТ“ з додатком „РОМАНИ й ПОВІСТІ“ . . .		10—10	5—10	2—55	85 коп.

ЮСТРОВАНІЙ Ж

ПЕРЕДПЛАТА ПРИЙМАЄТЬСЯ
перед 1 числом кожного місяця

в Головній конторі, в Окружних Філіях Видавництва газ. „ВІСТІ“, по всіх поштових філіях, кіосках Контрагентства друку

Головна контора Видавництва газети „ВІСТІ“ міститься в м. Харкові, вул. К. Лібкнехта, № 11

**У
Р
Н
А
Л**

„ВСЕСВІТ“

Цена 15 коп.

ИСКУССТВЕННЫЕ
ПАЛЬМЫ
: : : : ОТ 3-х РУБЛЕЙ : : : :

ВЫСЛАЮТСЯ
НАЛОЖЕННЫМ
ПЛАТЕЖОМ
Конторск. ул. (Красно-
октябрьская), № 5,
Рыбальченко

ВЫШЕЛ СПРАВОЧНИК (2-е издание)
ЗАОЧНЫХ **КРОЙКИ И ШИТЬЯ**
КУРСОВ

|| || Цена 20 коп. марками || ||
Москва, Тверская, 13. || ||

Первое издание
распродано **10.000 экземпляров**

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ИНСТИТУТ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЙ ЭНДОКРИНОЛОГИИ НАРКОМЗДРАВА

Институт доводит до сведения врачей, лечебных заведений, аптекоуправлений,
: : что им приступлено к массовому производству : :

ИНСУЛИНА

Инсулин одобрен Инсулиновым Ком. Уч.-Мед. Совета НКЗ РСФСР
Стандартизован в междунар. единицах: 1 кб. см. сод. 20 межд. един.
Инсулин выпускается в упаковке 5 кб. см. — цена 1р. 45 коп. флакон
Аптекоуправлениям при оптовом заказе на Инсулин скидка 20%

Ин-т также prepares все органотерапевтические препараты:

АДРЕНАЛИН,
АНТИТИРЕОКРИН,
ПИТУИКРИН,
ТИРЕОКРИН и проч.

БОЛЬШИНСТВО ПРЕПАРАТОВ СТАНДАРТИЗОВАНО.

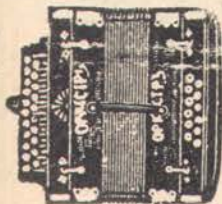
Препараты готовятся под наблюдением специалистов и имеют благоприятные отзывы клиник.

Со скидкой препараты отпускаются Аптекоуправлениям, врачам и лечебным учреждениям.

С требованиями просим обращаться:

Москва, Б. Николо-Воробьевский пер., № 10, Государственный Институт Экспериментальной Эндокринологии НКЗ тел. 4-03-54.

Проспекты - преискурanty высылаются бесплатно по первому требованию.

АКЦИОНЕРНОЕ
ОБЩЕСТВО **„ГАРМОНИЯ“**

ГРОМАДНЫЙ ВЫБОР

ВЕНСКИЕ ГАРМОНИИ и БАЯНЫ

СТРУННЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ, БУБНЫ И БАРАБАНЫ
а также полное оборудование великорусских оркестров
ВЫШЕЛ НОВЫЙ ПРЕЙС-КУРАНТ № 5, который высылается за две десятикопеечные почтовые марки, вложенные в конверт.
Главный склад и магазин № 1, Москва, Покровка, 38-у.